

Uunga
Tillie Martinussen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq

**Allakkatigut akissut § 37 naapertorlugu apeqquummut 227/2015
nammineq toquttarneq pillugu pinaveersaartitsinissamut pilersaarut.**

16-09-2015
Sags nr. 2015 - 8841
Dok. nr. 1042726

Asasaq Tillie,

Postboks 1160

Tlf: 34 50 00

Fax: 34 55 05

3900 Nuuk

Email: pn@nanoq.gl

www.naalakkersuisut.gl

Qujanaq imminut toquttarneq pillugu pinaveersaartitsinissamut apeqquutinnut ataani akissuara.

1) 2014-meersup peqqinnissaq pillugu pilersaarutip ilanngussartaani 5-mi oqaatigineqarpoq, 2015-mi oqarasuaatikkut siunnersuisarnerup misissornissaa ingerlanneqassamaartoq. Tamatumunnga atatillugu aamma malitsigitillugu misissorneqassamaarpoq nammineq toquttarneq pillugu pinaveersaartitsinermut atatillugu ulloq unnuarlu oqarasuaatikkut siunnersuisarneq akeqanngitsumik ingerlanneqaannassanersoq aamma ilanngullugu ilaqaatasunut siunnersuisarneq ikorfartuisarnerlu.

Oqarasuaatikkut siunnersuisarnerup misissorneqarnera sumummita killippa aamma

Akissut 1.

Peqqinnissaqarfiup maannakkorpiaq misissorpai nalilersorlugit oqarasuaatikkut sianertarsimanerit siunnersuisarnermi normunut 146, 134 aamma 314151 ukiuni 2013 aamma 2014.

Suleqataasut siunnersuineri oqarasuaatini oqaloqatiginninnerit tamaasa skemanik immersuisarput oqaloqatiginninneq pillugu. Ukiunilu tulliuttunut inernilersuinerit misissuilluni nalilersuineri atugassatut tunngaviupput. Kisitsisit nalunaarusiassami takisuumi peqqinnissaqarfiup naatsorsuutigisai malillugit decembarip aallartinnerani 2015 naammassiumaartumi ersikkumaarput. Nalunaarusiap oqarasuaatikkut sianerit assigiinngitsutigut ersersissavai soorlu sumit illoqarfimmit, sapaatip akunnerani suna ulloq, nalunaaqutaq qassinngortoq suaassuserlu. Oqaloqatigiinnerit imartussusat kisitsisitigut skematigullu takutikkuminaatsuupput. Nalinginnaasulli ajornartorsiutit suuneri oqaloqatigiinnermi eqqartorneqartut ersersinneqarumaarput assersuutitut kinguaassuutitigut atonerluineq, qinngasaarineq (mittatilliineq) kiserliornerlu.

Kisitsisit nalunaarusiassami qanoq sunniuteqarumaarneri imaluunniit sivilisunerusumik oqarasuaatit ammasarnissaannik kinguneqarsinnaanersoq suliareqqinneqarnerini nalilerneqarumaarpoq.

2) Kalaallit Nunaanni nuna tamakkerlugu nammineq toquttarnerup pinaveersaartinnissaanut pilersaarut 2013-2019 Peqqinnissamut pilersaarutip ilanngussartaa 5 ilanngullugu 2014-mi iliuusissanut pilersaarusiussisoqartussaavoq nammineq toquttarnerup

pinaveersaartinnissaanut pilersaarut malitseqartinniarlugu. Ilanngullugu erseqqissaatigissavara iliuusissanut pilersaarutit 2015/2016-mi piviusunngortinneqartussaammata, ilanngussaq 5 naapertorlugu. Nuna tamakkerlugu nammineq toquttarneq pillugu pinaveersaartitsinissamut pilersaarut 2013-2019 malitseqartinniarlugu iliuusissanut pilersaarusioneq sumut killippa?

Akissut 2.

Naalackersuisut sulinerminni aallaavigaat imminut toquttarnernik nuna tamakkerlugu pinaveersaartitsinermut periusissiaq. Ullumikkut imminut toquttarnermut pinaveersaartitsineq pillugu pisortatigoortumik iliuusissamik akuerisamik peqanngilaq. Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup (PN) sulinermini kommunini pinaveersaartitsinermut siunnersortit qanimut oqaloqatigiinnikkut attaveqatigineri pingaartissimavaa. Taamaaliornikkut suliniutit suut aallartinneqareersimanersut paaserusunneqarluni, qanorlu PN pitsaanerpaamik kommunini suliniutit taperserinnaajumallugit periusissiamilu suut sanngeequtaanersut paasiniarlugu pingaarnersiuinissami. Taamatut sulinerup aallartisarnera periusissiaq siulleq pillugu nalilersuinermut naapertuulluinnarpoq tamatumalu naqissuserpaa sumiiffimmi toqqammaveqarnissaq. Periusissap anguniagai arlallit tikikkumallugit PN ukiaq 2015-imi aallartisarniarpaa najoqqutassiaq nunarsuaq tamakkerlugu akuerisaasoq ASIST (Applied Suicide Intervention Skills Training). ASIST toqqarneqarsimavoq Nunavummi misilittakkat aallaavigalugit, iluatsilluartumik pikkorissaaneq inuit naleqartitaannut oqaasiinullu naleqqussarneqarsimammat. PN pilersaaruteqarpoq Nunavummi misilittakkanut assigalugit ASIST Kalaallit Nunaanni pissutsinut oqaasiinullu naleqqussarniarlugu. Suleqatigiinneq siulleq ingerlanneqassaaq Nuummi oktobarimi 2015. Taamatut imminut toquttarnerup pinaveersaartinneqarnissaanik anguniagaqarluni ilinniartitsinermik piviusunngortitsinissap siunertaa tassaavoq immikkoortut akimorlugit ingerlanneqarsinnaammat taamaasillunilu ataqatigiinnermik pilersitsisarmat innuttaasunullu 16-inik ukiulinniit qummut naleqqummat.

3) Oqaluffiup suleqatiginissaanut imaluunniit Naalackersuisut pilersaaruteqarpat oqaluffiup pisortatigoortumik suleqatiginissaanut aamma pilersaaruteqartoqarpa nammineq toquttarneq pillugu pinaveersaartitsinermut nunami palaseqarfiit suleqatiginissaat, ilanngullugu oqarasuaatikkut siunnersuisarneq?

Akissut 3.

Maannakkuugallartoq ilagiit Naalackersuisullu akornanni imminut toquttarneq pinaveersaartinniarlugu qitiusumik suleqatigiittoqanngilaq. Najugaqarfinnili arlalinni siuarsimalluartumik oqaluffik, pinaveersaartitsinermut siunnersortit, politiit peqqinnissaqarfili akornanni suleqatigiilluartoqarpoq. Palaseqarfik aamma ASIST workshop-ip oktobari 2015 siullermik ingerlanneqarnissaanut qaaqquneqarsimavoq.

4) Nammineq toquttarneq aamma imminut toqunniarluni siorasaarisarneri tpillugit kisitsisitigut naatsorsueqqissaarnerit massakkut qanoq isikkoqarpat aamma allanngortoqarnikuua pitsaanerusup tungaanut?

Akissut 4.

Takuuk Ad 6 tassani imminut toquttarnermi kisitsisit akineqarmata.

Imminut toqunniarlutik siorasaarisut amerlassusaat pillugit (imminorusullutik oqarsimasut), Kalaallit Nunaanni politiiit paasititsissutigaat aatsaat 2014-imut kisitsisit suliarilersimallugit taamaasillutillu assersuutigineqarnissaanut ukiumoortumik ineriartornerup atorineqarsinnaanginnera oqaatigalugu.

Kalaallit Nunaanni imminut toqunniarlutik siorasaarisimasut Politiit imatut nalunaarsorsimavaat:

Selvordstrusler registreret af Grønlands Politi			
	Mand	Kvinde	I alt
2014	358	279	637
2015*	192	152	344

*kisitsisit 2015-imut 30. juli 2015 suliarineqarsimapput

Kalaallit Nunaanni Politiit erseqqissaatigaat kisitsisit 2015-imi ersersikkaat imminut toqunnissamik siorasaarisut 2014-imut sanilliullugit ikinnerunaviangitsut arlaatigut allangoriarujussuartoqanngippat.

5) Naalackersuisut takusinnaanerlugu pisariaqartitsisoqartoq iluarsinissamut, naleqqussaanissamut imaluunniit nammineq toquttarneq pillugu pilersaarutit suliniutillu allangortinnissaannut aamma 2016-mut aningaasanut inatsisip suliarineranut atatillugu Naalackersuisut pilersaaruteqarpat immikkoortumi nutaaliornissamut suliniarnissamullu, ataatsimut suliniutit nukittorsarniarlugit aamma annertusarnissaannut?

Akissut 5.

Naalackersuisut massakkuugallartoq imminut toquttarnernik nuna tamakkerlugu pinaveersaartitsinermut periusissiamik allangortitsinissamik naleqqussarnermilluunniit pisariaqartitsineq takusinnaangilaat taannalu 2019 tikillugu ingerlavoq. Tamatumani tunngavigineqarpoq periusissiat atulersinniartarnerini piffissaq sivisunerusoq atortariaqartarmat pitsaasumillu pilersaarusiortoqarnissaa pisariaqartuummat. Piffissaq pitsaasumik sulilluni pilersaarusiomeq pisariaqartarmat. Periusissiami suliarineqartarput aqqissuinerit pitsanngorsaanerillu taamaasilluni imminut toquttarnernik pinaveersaartitsineq nukittorsarniarlugu – takuuk akissut 2-mi. Suliniutit taakkua imminoortarnernik pinaveersaartitsinermut missingersuutit iluanniipput Inuuneritta ataani 2016-imi.

Peqqinnissaqarfiup suliniut siusinaartumik iliuuseqarneq meeqqat ilaqutariillu nukittorsarneqarnissaannut atorineqarsinnaasutut tikkuarpaa. Meeqqanut aalajangersimalluinnartumik iliuuseqarnikkut susassaqtartut tamarmik peqataanerisigut (kommunit, meeraaqqeriviit meeqqeriviit Peqqinnissaqarfik). angajoqqaanik nukittorsaaneq pingaarnertut siunertaavoq tassa attaveqarneq eqqarsaatigalugu. Angajoqqaarpasuit namminneq sumiginnagaasimasutut qitornaminnut ataniarneq ajornartorsiutigisarpaat. Sulisut ilinniarsimasut periarfissaqaraangamik anaanaq qitornallu ataqatigiinerat siunertalimmik suliaralugu sumiginnaaneq pinaveersimatinneqarsinnaalersarpoq meeqqanillu ajoqusiinissaq pinaveersimatillugu. Imminut toquttarnerup pinaveersaartinneqarnera meeraq naalungiarsunnguutillugu ukiuini siullerni aallartitarpog. Tassani meeqqat ilungersunartunik naapitsinissaminnut nukittorsarneqartarput asaneqarnikkut toqqissisimanikkut attavigineqarnikkullu. Meeqqanik salliutitsineq ineriititaqassaaq ukiunik inuulluarfiusunik tamannalu Naalackersuisut aamma anguniagaraat.

6) Kalaallit Nunaanni nammineq toquttarnerup pinaveersaartinnissaanut pilersaarummi 2013-2019-mut aallaqqaataani oqaatigineqarpoq Kalaallit Nunaanni nammineq toquttartut amerlanerpaasut.

Naalakkersuisut oqaatigisinnaanerlugu nunani sorlarni nammineq toquttartut amerlanerunersut Kalaallit Nunaannut naleqqiullugu? Aamma naatsorsueqqissaarneq ukiut kingulliit tallimat ingerlanerini inuit, ukiut, suaassuseq aamma procenti qanormita isikkoqarpat Kalaallit Nunaanni innuttaasunut tamanut naleqqiullugu?

Akissut 6.

Kisitsisit International Journal of Circumpolar Health-imit pisut takutippaat, issittumi immiut toquttarneq Chukotka (Rusland) Kalaallit Nunaannut sanilliullugu nallersuuttut, Nunavummilu (Canada) aamma qanillutik. Naalakkersuisut erseqqissaassutigissavaat immiut toquttarnerit amerlassusaat nunani ataasiakkaani naatsorsorneqartarnerat assigiinngissinnaammat inernilersuisarnerit eqqarsaatigalugit.

Kalaallit Nunaanni naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisai tunngavigalugit, maannamut imatut immiut toquttarnerit atuarneqarsinnaapput amerlassusai, ukioqqortussutsit suaassutsit innuttaasunullu sanilliullugit procentinngorlugit:

Selvmord	2009			2010			2011			2012			2013		
	Mand	Kvinde	I alt	Mand	Kvinde	I alt	Mand	Kvinde	I alt	Mand	Kvinde	I alt	Mand	Kvinde	I alt
-24	10	5	15	19	10	29	16	5	21	10	3	13	14	7	21
25+	21	4	25	24	12	36	21	9	30	16	4	20	20	4	24
Total	31	9	40	43	22	65	37	14	51	26	7	33	34	11	45
%-vis andel af befolkningen			0,07%			0,12%			0,09%			0,06%			0,08%

kisitsisit nassuiaatit 2014-imi sulii inerneqanngimmata 2013 ukiullu 5-t kingumut takutinneqarput.

7) 2014-mi pilersaarutip akuerineqartup piviusunngortinniarnernut atatillugu Naalakkersuisummita sunik aporfinnik siumuisimappat? Aamma suliamut qulaani taaneqartumut atatillugu suliasat artornarnersaat sumiinnerisut Naalakkersuisut takusinnaanerlugu?

Akissut 7.

Naalakkersuisut unamminartut annerpaatut isigisaat tassaavoq pinaveersaartitsinermi periusissiap tamakkiisumik atulersinniarnerni susassaqarfiit immikkortaqaarfiillu akimorlugit suleqatigiinnissap pilersinneqarnissaa.

Tamannalu qitiusumik pinaveersaartitsiniarnerni ataatsimiititaliap pilersinneragut anigorneqarsinnaavoq (CFU) taamaasillunilu issittumi suleqatigiinneq annertusitillugu. Imminut toquttarneq annertuumik sumiginnagaanermik peqquteqarnera ersippoq, uanilu ilaapput nakuuserneq, atornerluineq ilaqutariinnilu kinguaassiutitigut pinngitsaaliilluni atornerluisarneq. Imminut toquttarnerup pinaveersaartinneqarnerani nalinginnaasumik innuttaasut akornanni inuunermik pitsaanerulersitsinissaq atalluinnarpoq.

Minnerunngitsumik meeqqanut toqqissisimanartumik alliaartornermi avatangiiseqarnissaq siunertalimmillu sulinissaq imigassamik aalakoornartumik hashimillu atornerluinerup appartinneqarnissaa pisariaqarluinnarpoq.

Ilanngullugu peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnerup killiliinera sulisullu taarseraannerujussuat Kalaallit Nunaat tamaat anguniarnerni sunniuteqartorujussuupput.

Inussiarnersumik inuultuaqqusillunga

Doris Jakobsen
Naalackersuisunut ilaasortaq